

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Емил Иванов Сапунджиев, д-мн СОФИЯ
Лесотехнически университет, Факултет "Ветеринарна медицина",
Катедра "Анатомия, хистология и физиология"

Относно: Дисертационния труд, представен от асистент Василена Иванова Дакова от ИЕМПАМ-БАН, секция „Експериментална паразитология“, на тема: “Проучвания върху паразитози при диви животни в България”, с научен ръководител Доц. д-р Мариана Панайотова-Пенчева, д-мн, за присъждане на научната и образователна степен “ДОКТОР”, област на висше образование 6 – Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.4 – Ветеринарна медицина.

Въз основа на Заповед № РД-15-94/19.12.2019 г. на директора на ИЕМПАМ-БАН съм включен в състава на научното жури по конкурса, и на първото заседание с негово решение съм определен да представя становище съгласно ЗРАСРБ. Представеният пред научното жури дисертационен труд и авторефератът към него на тема: “Проучвания върху паразитози при диви животни в България”, от асистент Василена Иванова Дакова от ИЕМПАМ-БАН, са на хартиен и електронен носител. Те са в общоприетия вид и може да се използват по предназначението си от специалистите, работещи в тази област.

Разработената тема на дисертацията се отнася до проучвания върху някои аспекти от етиологията, епидемиологията, патоморфологията, лечението и профилактиката на паразитози при диви животни от територията на България. Във връзка с това изборът на темата е актуален и придава теоретико-приложна стойност не само за паразитологичната наука, но също така и за икономиката на страната и общо за здравеопазването, тъй като тези заболявания са характерни за животните и човека не само у нас, но и в цял свят.

Текстът е написан на 184 компютърни страници съгласно изискванията, включително и приложенията към него. Той е конструиран от следните части: заглавна страница, съдържание и използвани съкращения – 5 страници, увод – 2 стр., литературен обзор – 25 стр., цел и задачи – 1 стр., материали и методи – 13 стр., резултати – 65 стр., обсъждане 39 стр., изводи – 2 стр., приноси – 2 стр., препоръки за практиката 1 стр., списък на 160 автори от цитираната литература – 18 стр., 4 приложения от списъци с паразити по дивите животни, списък със 7 публикации на докторантката във връзка с дисертацията и благодарности. Те са последователно и логично свързани, и са в унисон с нормалното разпределение на подобни научни трудове.

Литературният обзор е задълбочен и богат на информация, и отразява широката осведоменост на докторантката. Около 1/5 от обработените литературни източници са от последните 10 години.

Целта е ясно формулирана и е свързана с темата на дисертационния труд. В унисон с нейното постигане са поставени четири задачи, за решаването на които авторът показва, че владее широка палитра от необходими и адекватни на темата методи – от класическите паразитологични, така също и на съвременно хистологично, молекулярно и диагностично ниво. Описанието на използваните методики е коректно и изчерпателно. Подборът на експерименталния материал и методологичната обезпеченост отговарят на замисъла на широкообхватното паразитологично изследване и дават адекватни отговори на практико-приложната значимост на дисертационния труд.

Получените резултати представят изследванията на 861 диви животни, съставляващи 11 вида и обработката на 507 копропроби. Те са документираны с убедителни и с много добро качество 46 фигури и схеми и 28 таблици. Имам всички основания да смятам, че изследванията са лично дело на докторантката, под ръководството на научния ръководител доц. Мариана Панайотова-Пенчева, двм и получените данни са в резултат на овладени подходи и способност за самостоятелна работа и анализ по темата на дисертацията. Заедно с това докторантката показва изградено умение при научното разчитане и интерпретацията на паразитологичните резултати.

Представените получени данни от етиологичните проучвания отразяват родовия и видовия състав на паразитите по диви преживни и месоядни животни, диви свине и диви зайци, и са направени съответните морфометрични изследвания, които имат очертан принос към общата паразитология. Проследените епидемиологични аспекти дават ясна картина и за разпространението на паразитните инвазии по тези свободно-живеещи животински видове и са основание за статистическа отчетност на проследената интензивност на инвазиите. Установените данни, че екстензивността на инвазията при дивите зайци показва полова и възрастова зависимост, има подчертано епидемиологично значение. Проведените фундаментални патоморфологични изследвания на засегнати вътрешни органи в резултат на инвазиите са представени адекватно и подробно, и са в праволинейна зависимост с интензитета на инвазиите. Адекватно и с професионална компетенция са разчетени и хистопатологичните промени на опаразитените органи с ендопаразити. Леките и тежките форми на

продължителни инвазии водят до неспецифични, общовъзпалителни, грануломатозни и дегенеративни процеси, които не са причина за смърт на животните. Установените морфологични промени на засегнатите органи както на макроскопско, така и на микроскопско ниво са с много висока стойност и имат значително научно и приложно значение. Проследяваните промени и лезии са старателно и прилежно обработени и документирани, като те може да бъдат използвани и като методично ръководство при обучението на студентите и усъвършенстващи се специалисти в тази област. Тези констатации са основание за предприемането на адекватно лечение или рестрикционни мерки по отношение на животинската продукция. Предложената и експериментирана лечебна прескрибция с абаментин и фенбендазол срещу ендопаразити при муфлони е дала положителни резултати, въпреки специфичния подход на дозиране и прилагане, и е основание за приложение в практиката при различни профилактични и лечебни програми в дивечовъдните стопанства.

Обсъждането на получените данни се води коректно и логично, и собствените резултати са съпоставими на данните на различните наши и чуждестранни автори, които също са работили върху подобна паразитологична тематика. Тяхната дискусия се интерпретира подходящо въз основа на известните в специализираната литература данни по разглеждания проблем.

Направените 8 изводи са логично следствие от задачите и резултатите на този стойностен труд, които следва да се приемат по същество. Същото се отнася и за представените 7 оригинални приноси и 4 с потвърдителен характер.

Оригиналните приноси се свеждат до таксономията на 7 причинители, нови за паразитофауната на България, като 5 от тях са съобщени за първи път в Югоизточна Европа. Установени са и нови паразитни форми по муфлоните, дивата свиня, елена-лопатар и белката у нас, като е извършена и значителна по обем работа при морфометрирането и описанието на 6 специфични ендопаразити в обследваните стопанства. Чрез надежден специфичен PCR метод е установено рикетсиозно носителство на кърлежи от вида *Ixodes ricinus* събрани в стопанствата от лисици. Антипаразитното третиране на групите от муфлони е прецедент за нашите дивечовъдни стопанства. Потвърдителните приноси са коректно отразени.

Посочените препоръки за практиката имат значително прагматично значение и са отлична основа за бъдещи профилактични и лечебни програми в дивечовъдните стопанства.

От общия списък на публикациите, свързани с дисертацията се вижда, че получените резултати са в сътрудничество с научния ръководител доц. Мариана Панайотова, и са представени на наши и международни научни форуми. Те са публикувани в 7 научни статии, една от които е в списание с I.F., а две са с SJR, което е в унисон с наукометричните показатели по процедурата на защитата. Докторантката е представила и 8 сертификата от участия в научни форуми и курсове за повишаване на квалификацията.

Представените 4 приложения към дисертационния труд са отражение на мащабното проучване и са допълнително методично пособие с приложен характер в помощ на специалистите паразитолози.

Докторантката се е съобразила с направените препоръки при апробацията на дисертационния труд както от методично, така и от техническо естество.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният за рецензиране научен труд на тема "Проучвания върху паразитози при диви животни в България", с научен ръководител Доц. д-р Мариана Панайотова-Пенчева, двм, за присъждане на научната и образователна степен "ДОКТОР", в област на висше образование 6 – Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.4 – Ветеринарна медицина, е плод на целенасочена и самостоятелна работа на докторантката. Той отговаря напълно на критериите на ЗРАСБ и правилника за неговото приложение и съдържа несъмнени приноси в проучването на етиологията, епизоотологията, клиниката, патоморфологията и методите за диагностиране и лечение на установените паразитози по дивите животни в различни региони в България. Дисертационният труд има висока научна и приложна стойност и във връзка с всички посочени наукометрични качества, а също и въз основа на личните ми впечатления от работата на докторантката, убедено давам положително становище за присъждането на ветеринарния лекар, магистър, асистент – Василена Иванова Дакова от ИЕМПАМ-БАН, образователната и научната степен "ДОКТОР", в област на висше образование 6 – Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.4 – Ветеринарна медицина.

03.02.2020 г., София

Рецензент: ...
/проф. д-р Е. Сапунджиев, двмн/